

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра адміністративного менеджменту та ЗЕД

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету

Анатолій ОСТАПЧУК
2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри
адміністративного
менеджменту та ЗЕД

Протокол №18 від “29” 05.2023 р.
Завідувач кафедри

Віталій ЛУЦЯК

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Менеджмент ЗЕД»

Лариса ДІБРОВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ
КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»**

Спеціальність	073 «Менеджмент»
Освітня програма	«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Факультет	аграрного менеджменту
Розробники:	доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД, кандидат економічних наук, доцент Діброва Л.В. доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД, кандидат економічних наук, доцент Кузьменко С.В.

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Галузь знань:	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність:	073 «Менеджмент»
Освітня програма:	«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
Освітній ступінь:	«Магістр»
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	<i>Вибіркова</i>
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість змістових модулів	4
Курсова робота	-
Форма контролю	залік, іспит
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання	
	денна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1, 2
Семестр	2,3
Лекційні заняття	30 год.
Практичні заняття	30 год.
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	60
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 семестр -2 год.; 3 семестр – 3 год.

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Управління міжнародною комерційною діяльністю» є формування в студентів сучасного управлінського мислення, системи теоретичних знань і практичних навичок щодо прийняття та виконання управлінських рішень у сфері проведення експортно-імпортних операцій.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

оволодіння навичками розроблення та використання моделей управління зовнішньоекономічною діяльністю для ефективного функціонування підприємства на зовнішніх ринках; засвоєння принципів та методів раціонального організування, планування і контролювання за виконанням експортно-імпортних операцій; набуття вмінь щодо оцінки ефективності виконання експортно-імпортних операцій; забезпечення якості результатів виконання експортно-імпортних операцій; набуття знань про види, етапи здійснення й особливості реалізації зовнішньоекономічних операцій суб'єктами ЗЕД України; вивчення основних принципів організації розрахунків в іноземній валюті в Україні.

Набуття компетентностей:

Компетентності ОП:
Інтегральна компетентність (ІК)

ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1.	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК 7.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
Фахові (спеціальні) компетентності (ФК)	
СК2.	Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.
СК9.	Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.
СК10.	Здатність до управління організацією та її розвитком.
СК11.	Здатність використовувати технології та методи управління змінами в міжнародному середовищі.
СК12.	Здатність розробляти дієву стратегію розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах волатильності світових аграрних ринків.
СК13.	Забезпечувати ефективне здійснення управління зовнішньоекономічною діяльністю в агробізнесі.

Програмні результати навчання (ПРН) ОП:

ПРН 4.	Обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї.
ПРН 5.	Планувати діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах.
ПРН 7.	Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті.
ПРН 9.	Вміти спілкуватись в професійних і наукових колах державною та іноземною мовами.
ПРН 14.	Вміти застосовувати правила, методи, принципи і закони менеджменту зовнішньоекономічної діяльності в конкретних ситуаціях, аналізувати і оцінювати факти і події.
ПРН 15.	Організовувати та здійснювати зовнішньоекономічну діяльність в аграрній сфері та забезпечувати її діяльність у міжнародному правовому полі.
ПРН 16.	Бути здатним управляти, планувати, організовувати та контролювати процес укладання підприємством міжнародних комерційних угод, забезпечувати ефективну роботу з контрагентами.
ПРН 17.	Визначати та обґрунтовувати стратегію виходу підприємства на світові аграрні ринки з урахуванням зміни кон'юнктури зовнішнього середовища та появи нових тенденцій в торгівлі агропродовольчою продукцією.
ПРН 18.	Вміти розробляти й обґрунтовувати механізми адаптивного управління змінами у сфері міжнародного бізнесу.

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Управління міжнародною комерційною діяльністю» для повного терміну денної форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовний модуль 1.						
ООБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМИ КОМЕРЦІЙНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ						
Тема 1 Управління міжнародними	8	2	2			4

комерційними операціями						
Тема 2 Вибір та вивчення партнерів при виході на зовнішні ринки	13	4	3			6
Тема 3 Маркетингове дослідження зовнішнього ринку	8	2	2			4
Разом за змістовим модулем 1	29	8	7			14
Змістовний модуль 2. УПРАВЛІННЯ, ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРЕДКОНТРАКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ						
Тема 4 Підготовка міжнародних торгових угод, аналіз і розрахунок контрактних цін	10	2	2			6
Тема 5 Оцінка ефективності зовнішньоекономічних операцій	11	2	4			5
Тема 6 Особливості укладення зовнішньоторговельних контрактів	10	3	2			5
Разом за змістовим модулем 2	31	7	8			16
Усього годин за 2 семестр	60	15	15			30
Змістовний модуль 3. УПРАВЛІННЯ, ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРАКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ						
Тема 7 Вибір та обґрунтування умов поставок при здійсненні зовнішньоторговельних операцій	8	2	2			4
Тема 8 Ресстрація зовнішньоекономічної діяльності	8	2	2			4
Тема 9 Митне оформлення зовнішньоекономічної діяльності	8	2	2			4
Тема 10 Міжнародні комерційні розрахунки	7	2	1			4
Тема 11 Документообіг за зовнішньоекономічними операціями	8	2	2			4
Разом за змістовим модулем 3	39	10	9			20
Змістовний модуль 4. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ						
Тема 12 Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних угод	6	-	2			4
Тема 13		2	2			2

Страхування зовнішньоекономічних операцій	6				
Тема 14 Кредитування зовнішньоекономічних комерційних операцій	9	3	2		4
Разом за змістовим модулем 4	21	5	6		10
Усього годин за 3 семестр	60	15	15		30
Усього годин	120	30	30		60

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Специфіка проведення зовнішньоторговельних операцій в Україні	2
2	Особливості укладання зовнішньоторговельних контрактів в аграрній сфері	2
3.	Укладання та виконання експортних контрактів на поставку зернових. Особливості торгівлі із застосуванням правил GAFTA	2
4.	Укладання та виконання експортних контрактів на поставку олійних. Особливості торгівлі із застосуванням правил FOSFA	2
5.	Транспортне обслуговування зовнішньоекономічних операцій	2
	Разом	10

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Розрахунок логістичних витрат експорту товарів при комбінованому перевезенні	4
2.	Розрахунок митних платежів та ефективного мита	2
3.	Визначення митної вартості товару на основі використання основних методів	2
4.	Калькуляція та обґрунтування ціни на експорт та імпорт	2
5.	Визначення вартості зобов'язань по акредитиву для імпортера	2
6.	Здійснення розрахунків з кредитування	2
7.	Визначення ефективності експортно-імпортних операцій	4
8.	Визначення економічного ефекту від експорту та імпорту	2
	Разом	20

6. Теми лабораторних занять (навчальним планом не передбачені)

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Контрольні питання з дисципліни «Управління міжнародною комерційною діяльністю»

1. Товарна структура експорту агропродукції.
2. Аналіз тенденцій в імпорті агропродукції.
3. Основні види зовнішньоторговельних операцій.

4. Операції з купівлі-продажу товарів (експортні та імпорتنі операції, реекспортні й реімпорتنі операції, міжнародні зустрічні операції).
5. Товарообмінні і компенсаційні операції на безвалютній основі.
6. Компенсаційні операції на комерційній основі.
7. Компенсаційні операції на основі договорів про виробничу співпрацю.
8. Акредитація суб'єктів ЗЕД на митниці.
9. Податок на прибуток.
10. Податок на добавлену вартість.
11. Акцизний податок.
12. Митні збори.
13. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, що діють на світових ринках та їх класифікація.
14. Вибір партнерів на світовому ринку.
15. Вивчення фірм-партнерів.
16. Організація роботи зі збору інформації і вивчення контрагентів.
17. Оперативно-комерційна робота з вивчення фірм у зовнішньоторговельних організаціях
18. Досьє фірми (карта фірми; відомості про переговори з фірмою; відомості про ділові відносини).
19. Основні форми звітності фірми.
20. Абсолютні і відносні показники, що використовуються в процесі аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
21. Етапи підготовки міжнародних торгових угод. Підготовка конкретної угоди, інформації загального характеру, яка необхідна для підготовки ефективних угод).
22. Ціновий аналіз при підготовці угоди.
23. Види цін (ціни виробників, оптові і роздрібні ціни).
24. Показники, що використовуються при аналізі динаміки цін і визначення їх рівня.
25. Порівняльний і розрахунковий методи аналізу цін.
26. Напрямки аналізу розрахункового методу (питома вартість, метод наближеної калькуляції).
27. Розрахунок цін зовнішньоторговельних угод. ослідовність внесення поправок при визначенні контрактних цін.
28. Ціновий аналіз і розрахунок цін по експорту й імпорту в практиці спеціалізованих зовнішньоторговельних організацій (заповнення конкурентного листа).
29. Правові аспекти зовнішньоторговельного договору купівлі-продажу.
30. Структура і зміст зовнішньоторговельного договору купівлі-продажу
31. Суттєві і несуттєві умови контракту.
32. Основні умови контрактів.
33. Документація, яка використовується в міжнародній торгівлі (транспортні документи, комерційні документи, страхові документи, офіційні та інші види документів).
34. Віденська конвенція ООН – коротка характеристика.
35. Роль та значення торгово-посередницьких послуг в міжнародній торгівлі.
36. Особливості вибору посередників.
37. Суб'єкти, що виконують торгово-посередницькі функції в міжнародних торгових операціях (торгові фірми, комісійні фірми, агентські фірми).
38. Поняття і види торгово-посередницьких угод.

Екзаменаційний білет
з дисципліни «Управління операціями з експорту-імпорту»

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ОС «Магістр»

Кафедра

Екзаменаційний білет №1

«Затверджую»

I. Екзаменаційні запитання

1. Класифікація та характеристика методів для пошуку партнерів
2. Лінійне судноплавство: переваги та недоліки. Коносамент та його види

II. Тестова частина завдань

	Питання 1. Вперше ІНКОТЕРМС редагувався у:
1.	1936 р.;
2.	1953 р.;
3.	1967 р.;
4.	1990 р.

	Питання 2. Розпишіть алгоритм інкасової форми платежу.
--	--

	Питання 3. В лінійному судноплавстві коносамент є:
1.	договором перевезення;
2.	товаророзпорядчим документом;
3.	розпискою капітана в прийманні вантажу на борт;
4.	актом-повідомлення.

	Питання 4. Договором перевезення в трамповому судноплавстві прийнято вважати:
1.	коносамент;
2.	маніфест;
3.	чартер;
4.	акт-повідомлення.

	Питання 5. Яким документом в порту оформляється втрата, пошкодження або крадіжка вантажу:
1.	комерційним актом;
2.	актом-повідомленням;
3.	генеральним актом
4.	штурманською розпискою.

	Питання 6. При виписці „ордерного коносамента” в графі „вантажотримувач” вказується:
1.	назва фірми-отримувача;
2.	назва фірми-посередника, банку, експедитора;
3.	„наказ відправника”, „наказ отримувача”;
4.	назва фірми відправника.

	Питання 7. Вантажі, що мають певну структурну масу, яка перевозиться у великій кількості без упаковки відносяться до:
1.	особливо режимних;
2.	генеральних;
3.	масових;

4.	контейнерні.
----	--------------

	Питання 8. Факт завантаження вантажу підтверджується адміністрацією судна:
1.	коносаментом;
2.	штурманською розпискою;
3.	експортним дорученням;
4.	вантажним планом.

	Питання 9. Учасниками Конвенції про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) є:
1.	13 держав;
2.	23 держави;
3.	33 держави;
4.	43 держави.

	Питання 10. Суперечки, які випливають з договору страхування, між страховиком та страхувальником вирішуються в Україні:
1.	Господарським судом;
2.	Антимонопольним комітетом;
3.	Морською арбітражною комісією;
4.	Державним управлінням митного контролю.

III. Аналітично-розрахункове завдання

На основі даних, наведених в таблиці нижче, розрахувати розмір ефекту та ефективності від експортної операції.

Назва показника	Дані
Ціна одиниці продукції (з урахуванням сплаченого мита)	15 доларів США
Виробнича собівартість одиниці продукції	150 грн.
Курс валюти	38,5 грн./долар США
Обсяг реалізації	25 тис. шт.
Витрати на транспортування	10 тис. грн.
Ставка ввізного мита	25%

8. Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються такі методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;
- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;
- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;
- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого вченою радою НУБіП України 26 квітня 2023 року, протокол № 10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль з дисципліни здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форма проведення проміжної атестації – тестування.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формі семестрового екзамену.

Здобувачі вищої освіти зобов’язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог робочого навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу. Зміст екзамену визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається згідно «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» від 26.03.2023 р.

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$. Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1.

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	

60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

11. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс «Управління міжнародною комерційною діяльністю» URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3728>
2. Діброва Л.В., Кузьменко С.В. Методичні рекомендації для проведення практичних та семінарських занять з навчальної дисципліни «Управління міжнародною комерційною діяльністю» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 073 «Менеджмент», ОП «Менеджмент ЗЕД». К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2023. – 77 с.
3. Діброва Л.В., Кузьменко С.В. Методичні рекомендації для самостійної роботи студента з дисципліни «Управління міжнародною комерційною діяльністю» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 073 «Менеджмент», ОП «Менеджмент ЗЕД». – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2022. – 23 с.

12. Рекомендовані джерела інформації.

Основні

1. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, О.Ю. Григор'єв, ін. – 3-тє вид., переробл. і допов. – Львів: Магнолія 2006, 2014. – 510 с. – (Вища освіта в Україні).
2. Козак Ю.Г., Сукач О.О., Бурлаченко Д.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства.: навч. посіб. / Ю.Г. Козак, О.О. Сукач, Д. М. Бурлаченко - К.: Центр навчальної літератури, 2020. - 268 с.
3. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства.: навч. посіб. / А.П. Рум'янцев, Н.С. Рум'янцева Н.С. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 298 с.
4. Діброва Л.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник / Л.В. Діброва. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 522 с.

Допоміжні

1. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник / Н.М. Тюріна, Н.С. Карвацька. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с.
2. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Зовнішньоекономічна діяльність-3.: навч. посібн. / За ред. д.е.н., проф. І. І. Дахна. - К. : Центр учбової літератури, 2018. - 356 с.
3. Хрупович С. Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. Тернопіль : ТНТУ, 2017. 137 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навчальний посібник / [Козак Ю.Г., Логвінова Н.С. та ін.]; за ред. Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової, М.А. Зайця. – 4-тє вид., перероб. та доп. – К.: Освіта України, 2012. – 272 с.
5. Румянцев А.П., Румянцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність : навчальний посібник / 2-е вид., перероб. та доп.– Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.
6. Кузьмін О.Є, Мельник О.Г., Муқан О.В. Бюджетування зовнішньоекономічної діяльності організацій: навч. посібник. Львів: Видавництво «Растр-7», 2011. 338 с.
7. Єрмаченко В. Є. Облік і техніка зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. [для вищ. навч. закл.] / В. Є. Єрмаченко, С. В. Лабунська, О. Г. Маляревська та ін.; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 479 с.
8. Зовнішньоекономічна діяльність : навчальний посібник / Ю. Г. Козак, Є. В. Савельєв [та інш.] – 6-е вид., перероб. та доп. / ред. Ю. Г. Козак – Київ: ЦУЛ, 2019. – 292 с.
9. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник. – 5-тє вид., перероб. та допов. ; Університет ДФС України. – Ірпінь : 2019. – 410 с.

10. Міжнародна торгівля: підручник. / За ред. Ю.Г. Козака. - Київ-Катовіце-Краков: ЦУЛ, 2015. - 272 с. 23. Облік зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. / В. Г. Козак, Т. О. Токарева, І. І. Богатирьов, Н. Ю. Грицак; за заг. ред. В. Г. Козака. - Ужгород : УНУ, 2013. – 648 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://www.budget.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-zakordonnikh-sprav-ukraini>
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua/>.
7. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua>
8. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-infrastrukturi-ukraini>
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua>
11. Офіційний сайт Інформаційно-аналітичної агенції «АПК-Інформ» URL: <http://www.apk-inform.com/ru/analityc>.
12. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. URL: <http://minrd.gov.ua/>.